

แนวทางการขับเคลื่อนศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยตำบลจังหวัดพิจิตร

Driving the Sub-district Democracy Promotion Centers in Phichit Province

อุมาวดี อุทัยศรี¹ สุรีย์รัตน์ จันทรสอน² ทิพย์สุดา ฉัตรสุตารัตน์³ ภาสกร ดอกจันทร์⁴
Umawadee Uthaisri, Sureerat Jantarason, Thipsuda Chatsudarat, Phasakorn Dokchan

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการขับเคลื่อนศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยตำบลจังหวัดพิจิตร โดยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา กฎหมายและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวทางการขับเคลื่อนศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยตำบลจังหวัดพิจิตร โดยการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ เพื่อยกร่างแผนบูรณาการการสร้างพลเมืองคุณภาพระดับอำเภอ พัฒนาศักยภาพศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยตำบลและเครือข่ายประชาธิปไตย ให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองและสามารถกำหนดรูปแบบกิจกรรมส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยให้เหมาะสมกับพื้นที่เพื่อเพิ่มความเข้มแข็งและความสามารถในการขับเคลื่อนการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและสร้างพลเมืองคุณภาพสู่พื้นที่ตำบล และหมู่บ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยตำบลจังหวัดพิจิตรยังคงมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร งบประมาณ การมีส่วนร่วมของประชาชน และความต่อเนื่องในการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยตำบลยังคงมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยและสิทธิหน้าที่ของพลเมือง เพื่อพัฒนาศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยตำบลให้เป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างประชาธิปไตยในระดับฐานรากอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ (Keywords) : การขับเคลื่อน; ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยตำบล; จังหวัดพิจิตร

Received: 2025-05-17 Revised: 2025-06-01 Accepted: 2025-06-02

¹ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Faculty of Social Sciences and Local Development. Pibulsongkram Rajabhat University. E-mail: umawadee.u@gmail.com

² รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Faculty of Social Sciences and Local Development. Pibulsongkram Rajabhat University. E-mail: sureerat132016@gmail.com

³ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Faculty of Social Sciences and Local Development. Pibulsongkram Rajabhat University. E-mail: thipsudar9@gmail.com

⁴ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Faculty of Social Sciences and Local Development. Pibulsongkram Rajabhat University. E-mail: phat.mbu@gmail.com

Abstract

This academic article aimed to study the driving approach for the Sub-district Democracy Development Promotion Centers in Phichit province by examining documents, books, textbooks, laws, and related research.

The driving approach for the Sub-district Democracy Promotion Centers in Phichit Province was to implement the Effective and concrete policy into actions. This initiative aimed to draft an integrated plan for fostering quality citizenship at the district level by enhancing the capacity of Sub-district Democracy Promotion Centers and their democratic networks. The goal was to equip them with accurate knowledge and understanding of the democratic system under a constitutional monarchy, including political participation and the ability to design democracy promoting activities tailored to the local context. These efforts were intended to strengthen the centers' capacity to effectively disseminate accurate knowledge about the democratic governance and cultivate quality citizens across sub-districts and villages. However, the Sub-district Democracy Promotion Centers in Phichit Province encountered challenges such as limited resources, budget constraints, insufficient public participation, and a lack of operational continuity. Despite these limitations, the centers continued to play a crucial role in disseminating knowledge about democracy and the rights and duties of citizens. Their development was essential to establish them as a key mechanism for sustainably promoting democracy at the grassroots level.

Keywords: driving; Sub-district Democracy Development Promotion Center; Phichit Province

บทนำ (Introduction)

คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ออกระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย พ.ศ. 2560 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2565 กำหนดให้มีศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมและสนับสนุนหน่วยงานภาครัฐในการสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ปัจจุบันนี้มีศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยตำบล จำนวน 7,517 แห่ง ครอบคลุมทุกตำบลทั่วประเทศ โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งได้สร้างภาคีเครือข่ายร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐขับเคลื่อนการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยตำบลด้วยการทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กรมการปกครอง กรมการพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กรมกิจการผู้สูงอายุ และบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระดับนโยบายกับกระทรวงสาธารณสุขกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย โดยมีหน้าที่สำคัญในการสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขแก่ประชาชนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ทั้งนี้ต้องอาศัยความร่วมมือ

จากคณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยตำบลและประชาชนทุกคนร่วมกันขับเคลื่อนการทำงานของศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยตำบลอย่างเป็นรูปธรรมและจริงจัง ตลอดจนพัฒนาต่อยอดการเสริมสร้างและขยายเครือข่ายพลเมือง และสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2566: ๑, บทสรุปผู้บริหาร)

เนื้อหา (Content)

ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย พ.ศ. 2560 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้บัญญัติเกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย ดังนี้

ข้อ 6 ให้ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย มีหน้าที่ช่วยเหลือคณะกรรมการการเลือกตั้ง สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง และสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดในการเผยแพร่วิชาการ การให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ และการศึกษาแก่ประชาชน รวมทั้งผู้สมัครรับเลือกตั้ง การพัฒนาการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ส่งเสริมการตรวจสอบการเลือกตั้ง การส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยสุจริต และเที่ยงธรรม การขยายและพัฒนาเครือข่ายให้เข้ามาช่วยเหลือการเลือกตั้ง รวมทั้งสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้เกิดขึ้นกับประชาชน ตลอดจนทำหน้าที่พลเมืองดีพิทักษ์รักษาสิทธิของตนเองของผู้อื่น ของชุมชนตามรัฐธรรมนูญ ด้วยวิถีทางระบอบประชาธิปไตยและดำเนินการอื่นตามที่ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดมอบหมายไว้ (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2560: 3)

ข้อ 8 เมื่อมีการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย ให้ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดออกประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการตามแบบท้ายระเบียบนี้ประกอบด้วย

- (1) ประธานกรรมการ
- (2) รองประธานกรรมการ หนึ่งคน
- (3) กรรมการอื่นอีกไม่น้อยกว่าสองคน
- (4) ผู้แทนคณะกรรมการหมู่บ้าน
- (5) ผู้แทนคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน
- (6) ผู้แทนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
- (7) ผู้แทนชมรมผู้สูงอายุ (ถ้ามี)
- (8) กรรมการและเลขานุการ

การได้มาซึ่งกรรมการ ให้ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดดำเนินการสรรหาด้วยวิธีการตามที่เห็นสมควร โดยมีตัวแทนจากประชาชนทุกหมู่บ้าน ชุมชน เป็นกรรมการในการสรรหากรรมการให้พิจารณาจากผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อ 12 และข้อ 13 สำหรับกรรมการตามวรรคแรก (4) (5) (6) และ (7) ให้ประสานขอความร่วมมือหน่วยงานระดับจังหวัดของที่ทำการปกครองจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด คัดเลือกตัวแทนของตำบลหน่วยงานละหนึ่งคน ในกรณีพื้นที่กรุงเทพมหานคร ให้ประสานขอความร่วมมือกรุงเทพมหานครดำเนินการแต่งตั้งกรรมการตามวรรคแรก (4) (5) (6) และ (7) โดยอนุโลม ทั้งนี้ ให้ประสาน

ขอความร่วมมือบุคลากรทางการศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัด หรือบุคคลที่เห็นสมควรหนึ่งคน เป็นกรรมการและเลขานุการ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงาน ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดอาจแต่งตั้งบุคคลที่เหมาะสมเป็นผู้ช่วยเลขานุการขึ้นอีกจำนวนไม่เกินสองคนตามคำแนะนำของคณะกรรมการ (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2565: 1-2)

ข้อ 22 ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยอำเภอ มีคณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยอำเภอ โดยให้ประธานกรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยตำบลหรือชุมชนทุกศูนย์เป็นกรรมการ โดยตำแหน่ง ในกรณีอำเภอใดมีจำนวนศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยตำบลน้อยกว่าห้าศูนย์ ให้พิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยระดับอำเภอให้ครบจำนวนห้าคน ทั้งนี้ ให้นำความในข้อ 5 วรรคห้า ข้อ 7 วรรคสาม ข้อ 8 ข้อ 10 ข้อ 11 ข้อ 12 ข้อ 13 ข้อ 14 ข้อ 17 ข้อ 18 วรรคสอง และวรรคสาม และข้อ 19 มาใช้บังคับโดยอนุโลม (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2560: 8)

ข้อ 24 ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยจังหวัด มีคณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยจังหวัด โดยให้ประธานกรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยอำเภอทุกศูนย์เป็นคณะกรรมการ โดยตำแหน่ง เว้นแต่เลขานุการ ให้ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดแต่งตั้งจากพนักงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดให้ผู้ช่วยเลขานุการสองคน โดยแต่งตั้งจากพนักงานของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหนึ่งคน และแต่งตั้งจากกรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยตำบล โดยคำแนะนำของประธานกรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยจังหวัดหนึ่งคน ในกรณีจังหวัดใดมีจำนวนศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยอำเภอน้อยกว่าห้าศูนย์ ให้พิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยระดับจังหวัดจากกรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยอำเภอให้ครบจำนวนห้าคน ทั้งนี้ ให้นำความในข้อ 5 วรรคห้า ข้อ 7 วรรคห้า ข้อ 10 ข้อ 11 ข้อ 12 ข้อ 13 ข้อ 14 ข้อ 17 ข้อ 18 วรรคสอง และวรรคห้าและข้อ 19 มาใช้บังคับโดยอนุโลม (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2560: 9)

การกำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย

ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย พ.ศ. 2560 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้บัญญัติเกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการไว้ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2560: 5)

ข้อ 12 กรรมการต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

- (1) มีสัญชาติไทย
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ในวันที่ได้รับการแต่งตั้ง
- (3) มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่
- (4) มีความสมัครใจและเสียสละเพื่อช่วยเหลือการดำเนินการของศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยตำบล
- (5) มีความประพฤติอยู่ในกรอบศีลธรรมอันดี ได้รับความไว้วางใจและยกย่องจากประชาชน
- (6) มีภูมิสำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในเขตท้องที่ตำบลรับผิดชอบของศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย

ตำบล

(7) เป็นผู้มีความเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ข้อ 13 กรรมการต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามในวันที่ได้รับการแต่งตั้ง ดังต่อไปนี้

- (1) วิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
- (2) ติดยาเสพติดให้โทษ
- (3) เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดีและไม่เป็นผู้ได้กระทำการใดซึ่งแสดงให้เห็นว่าไม่น่าไว้วางใจในความซื่อสัตย์สุจริต
- (4) เป็นผู้ถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือผู้ถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง
- (5) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมือง

หน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย

ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย พ.ศ. 2560 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 15 คณะกรรมการ มีหน้าที่รับผิดชอบการปฏิบัติงานของศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยตำบล เฉพาะในเขตท้องที่ตำบลรับผิดชอบของศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยตำบลและมีหน้าที่ ดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2560: 6)

(1) ประชุม วางแผน เพื่อบริหารจัดการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยให้มีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขอย่างมีประสิทธิภาพ

(2) จัดทำแผนงาน โครงการ กิจกรรม ตามภารกิจของศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย หรือให้การสนับสนุนการจัดทำแผนงาน โครงการ กิจกรรม เพื่อขอรับการสนับสนุนทางวิชาการ งบประมาณในการดำเนินการส่งเสริมการสร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยในหมู่บ้านพลเมืองดีวิถีประชาธิปไตย

(3) เป็นวิทยากรแกนนำในการณรงค์ เผยแพร่ และสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการเลือกตั้ง ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ และการเสริมสร้างหมู่บ้านพลเมืองดีวิถีประชาธิปไตย

(4) ให้การสนับสนุน หรือฝึกอบรม หรือพัฒนาความรู้เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเลือกตั้งแก่สมาชิกหรือผู้ซึ่งสนใจ หรืออาสาสมัคร เป็นเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกตั้งประจำหน่วยเลือกตั้งหรืออาสาสมัครสังเกตการณ์การเลือกตั้ง

(5) ส่งเสริมให้ประชาชนมีจิตสำนึกความเป็นพลเมือง ใช้สิทธิเลือกตั้งและออกเสียงประชามติโดยอิสระปราศจากการครอบงำไม่ว่าทางใด มีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งหรือสังเกตการณ์การเลือกตั้ง หรือช่วยเหลือการปฏิบัติในการเลือกตั้งทุกระดับ

(6) ประสานการทำงานเป็นเครือข่ายร่วมกับอาสาสมัครหน่วยงานของรัฐ สถาบันการศึกษา องค์กรเอกชน และองค์กรชุมชน ในภารกิจของศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย

(7) สรุป รวบรวม และจัดทำรายงานการปฏิบัติงานของศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย

(8) พิจารณาดำเนินการอื่นตามที่ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด

มอบหมาย

หน่วยงานภาคีเครือข่ายตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ

1) กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2565: 1-4)

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้จัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2565 เพื่อส่งเสริม สนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐ สถาบันการศึกษา องค์กรเอกชน และประชาชนทั่วไปมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยมีนักเรียนเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญและเป็นทรัพยากรอันมีคุณค่าของประเทศชาติที่ควรเร่งรัดให้มีการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองคุณภาพ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม โดยมีขอบเขตความร่วมมือที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย (ศส.ปชต.) โดยการส่งเสริมสนับสนุนให้สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด ร่วมติดตามประเมินผลการขับเคลื่อนศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย (ศส.ปชต.) ในพื้นที่ ทั้งนี้ต้องจัดทำแผนบูรณาการความร่วมมือในดำเนินการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองคุณภาพ ซึ่งเป็นแผนต่อเนื่อง ระยะ 5 ปี (ปี 2566-2570) เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2) กระทรวงมหาดไทย (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2565: 1-3)

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้จัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2565 เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองคุณภาพ และส่งเสริมความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทั้งนี้ กระทรวงมหาดไทยได้กำหนดให้ความร่วมมือดังกล่าวเป็นนโยบายที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมทั้งในระดับส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยมีมอบหมายให้ผู้ว่าราชการจังหวัด และนายอำเภอดำเนินการจัดอบรมบุคลากรให้มีความรู้และทักษะในการเป็นผู้นำกิจกรรมส่งเสริมการเป็นพลเมืองคุณภาพในพื้นที่ของตน นอกจากนี้ยังสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดแนวทาง การพัฒนาประชาธิปไตยในระดับพื้นที่ โดยบูรณาการการดำเนินงานร่วมกับศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย (ศส.ปชต.) ที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ยังมีการส่งเสริมสนับสนุนให้คณะกรรมการพัฒนาสตรี กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี กรรมการหมู่บ้าน และคณะกรรมการชุมชนเข้าร่วมเป็นกรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย (ศส.ปชต.) ในพื้นที่ ทั้งนี้ต้องจัดทำแผนบูรณาการความร่วมมือในดำเนินการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองคุณภาพ ซึ่งเป็นแผนต่อเนื่อง ระยะ 5 ปี (ปี 2566-2570) เพื่อเป็นแกนนำขับเคลื่อนกิจกรรมในพื้นที่ชุมชน

3) กระทรวงสาธารณสุข (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2565: 1-3)

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้จัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับกระทรวงสาธารณสุข เมื่อวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2565 เพื่อขับเคลื่อนการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองคุณภาพและความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชน เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมีเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญและเครือข่ายที่มีความเข้มแข็งในการขับเคลื่อนภารกิจในระดับพื้นที่ชุมชน ซึ่งมีขอบเขตความร่วมมือที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย (ศส.ปชต.) โดยการส่งเสริมสนับสนุนให้เครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เข้าร่วมเป็นกรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย (ศส.ปชต.) ในพื้นที่ ทั้งนี้ต้อง

จัดทำแผนบูรณาการความร่วมมือในดำเนินการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองคุณภาพ ซึ่งเป็นแผนต่อเนื่อง ระยะ 5 ปี (ปี 2566 - 2570) เพื่อเป็นแกนนำขับเคลื่อนกิจกรรมในพื้นที่ชุมชน

4) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2565: 1-2)

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งได้จัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2565 เพื่อขับเคลื่อนการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองคุณภาพและความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชน เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมีเครือข่ายภายใต้สังกัดของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญและเครือข่ายที่มีความเข้มแข็งในการขับเคลื่อนภารกิจในระดับพื้นที่ชุมชน รวมถึงส่งเสริมสนับสนุนให้เครือข่ายภายใต้สังกัดของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เข้าร่วมเป็นกรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย (ศส.ปชต.) ในพื้นที่ ทั้งนี้ต้องจัดทำแผนบูรณาการความร่วมมือในดำเนินการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองคุณภาพ ซึ่งเป็นแผนต่อเนื่อง ระยะ 5 ปี (ปี 2566 - 2570) เพื่อเป็นแกนนำขับเคลื่อนกิจกรรมในพื้นที่ชุมชน

ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยตำบลในจังหวัดพิจิตร

คณะกรรมการ ศส.ปชต. ถือเป็นบุคคลสำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจ สร้างวิถีชีวิตประชาธิปไตยในระดับตำบล หมู่บ้าน จึงต้องมีบทบาททั้งการบริหารจัดการ ศส.ปชต. การเป็นผู้ประสานงาน เป็นนักพัฒนาชุมชนด้านประชาธิปไตย เป็นนักสร้างเครือข่าย และเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง ควบคู่ไปกับวิถีชีวิตในชุมชน หมู่บ้าน จึงต้องมีศูนย์กลางในการทำกิจกรรมประชาธิปไตยในตำบล เรียกว่า “ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย (ศส.ปชต.)” ซึ่งบทบาทหน้าที่สำคัญ ดังนี้ (สำนักพัฒนาเครือข่ายการเลือกตั้ง, 2564: 52-53)

1. เป็นศูนย์กลางพัฒนาประชาธิปไตย คณะกรรมการ ศส.ปชต. มีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการ ศส.ปชต.ให้มีประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานในตำบล ใช้เป็นที่ประชุม ร่วมคิด ร่วมวางแผนทำงาน เป็นต้น

2. ให้ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง เพื่อให้ประชาชนและเยาวชนมีวิถีชีวิตประชาธิปไตย มีวินัย มีความรับผิดชอบ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว ต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน และการซื้อสิทธิ์ขายเสียง

3. ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมประชาธิปไตยที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตประจำวัน โดยไม่เป็นภาระแก่ประชาชน เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน งานประเพณี งานรณรงค์รักษาสีสิ่งแวดล้อม การกำจัดขยะ กิจกรรมวันผู้สูงอายุ ฯลฯ รวมทั้งกิจกรรมอื่นที่สนับสนุนการเลือกตั้งคุณภาพ เช่น กิจกรรมรณรงค์หมู่บ้านประชาธิปไตย ไม่ขายเสียง กปน.มืออาชีพ เป็นต้น

4. พัฒนาต่อยอดการสร้างและขยายเครือข่ายพลเมือง เพื่อเป็นฐานพลังของ ศส.ปชต. ในการขับเคลื่อนและพัฒนาประชาธิปไตยในตำบลหมู่บ้าน รวมทั้งสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เป็นอาสาสมัครเป็นองค์กรเอกชนช่วยหรือตรวจสอบการเลือกตั้ง เป็นต้น

5. การสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง ซึ่งการเลือกตั้งจะไม่ประสบผลสำเร็จ ถ้าภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ เอกชน และที่สำคัญคือ ประชาชนไม่เข้ามา

มีส่วนร่วม ดังนั้นจึงต้องสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย มาช่วยกันทำให้การเลือกตั้งมีคุณภาพ ได้ผู้แทนดี ไม่มีการทุจริตเลือกตั้ง โดยมีส่วนร่วมทั้งช่วงก่อน ระหว่าง และหลังการเลือกตั้ง

ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยนี้ ไม่ใช่ศูนย์ของหน่วยงานใด หากแต่เป็นศูนย์รวมใจของประชาชนทุกคนในตำบล ที่ทำกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในตำบลร่วมกัน โดยมีคณะกรรมการศูนย์ ศส.ปชต. ทำหน้าที่บริหารจัดการศูนย์และขับเคลื่อนงานให้เดินไปข้างหน้าเป็นที่หวัง เป็นที่พึ่งของประชาชนในตำบลในการพัฒนาต่อยอดการสร้างและขยายเครือข่ายพลเมือง รวมถึงส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งให้กับประชาชนในทุกตำบลและชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดพิจิตรได้ประกาศจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย (ศส.ปชต.) และประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย ปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น 89 ศูนย์ (ตำบลละ 1 ศูนย์) ดังนี้ (อุมาวดี อุทัยศรี พนักงานการเลือกตั้งสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดพิจิตร, ผู้ให้สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2568)

ที่	อำเภอ	จำนวน ศส.ปชต.	ชื่อ ศส.ปชต.
1	เมืองพิจิตร	16	ศส.ปชต.ดงป่าคำ, ปากทาง, ท่าพ่อ, คลองคะเชนทร์, เมืองเก่า, ดงกลาง, ย่านยาว, ฝัขวาง, ป่ามะคาบ, ท่าหลวง, โรงช้าง, ฆะมัง, หัวดง, บ้านบุง, สายคำไห้, ในเมือง
2	ทับคล้อ	4	ศส.ปชต.ทับคล้อ, เขาทราย, เขาเจ็ดลูก, ท้ายทุ่ง
3	โพทะเล	11	ศส.ปชต.ทะนง, วัดขวาง, ท้ายน้ำ, ท่าบัว, ท่าหมื่น, บ้านน้อย, ท่าเสา, โพทะเล, ทุ่งน้อย, ท่าช้าง, บางคลาน
4	วชิรบำรุง	4	ศส.ปชต.บ้านนา, วังโฆก, บึงบัว, หนองหลุม
5	บางมูลนาก	10	ศส.ปชต.บางมูลนาก, หอไกร, วังสำโรง, บางไผ่, เนินมะกอก, วังกรด, วังตะกู, ลำประดา, ห้วยเขน, ภูมิ
6	ดงเจริญ	5	ศส.ปชต.ห้วยร่วม, ห้วยพุก, วังจั่ว, วังจั่วใต้, สำนักขุนเณร
7	บึงนาราง	5	ศส.ปชต.บึงนาราง, โพธิ์ไทรงาม, ห้วยแก้ว, บางลาย, แหลมรัง
8	ตะพานหิน	13	ศส.ปชต.วังหลุม, หนองพยอม, ตะพานหิน, จักราย, ไทรโรงโชน, ดงตะขบ, ฝัหลวง, ห้วยเกตุ, วังหว้า, ทับหมื่น, วังสำโรง, คลองคูณ, ทุ่งโพธิ์
9	โพธิ์ประทับช้าง	7	ศส.ปชต.โพธิ์ประทับช้าง, เนินสว่าง, วังจิก, ทุ่งใหญ่, ฝัรอบ, ฝัท่าโพ, ดงเสือเหลือง
10	สามง่าม	5	ศส.ปชต.กำแพงดิน, เนินปอ, รังนก, สามง่าม, หนองโสน
11	วังทรายพูน	4	ศส.ปชต.วังทรายพูน, หนองปลาไหล, หนองพระ, หนองปล้อง
12	สากเหล็ก	5	ศส.ปชต.คลองทราย, วังทับไทร, ท่าเยี่ยม, หนองหญ้าไทร, สากเหล็ก

แนวทางในการขับเคลื่อนศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย

ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยตำบล (ศส.ปชต.) ถือเป็นกลไกสำคัญในการสร้างพลเมืองคุณภาพ และส่งเสริมกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในระดับตำบลและหมู่บ้าน โดยมีบทบาทในการเผยแพร่ความรู้

เกี่ยวกับประชาธิปไตยและการเลือกตั้งแก่ประชาชน สนับสนุนกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง รวมถึงการขยายเครือข่ายพลเมืองในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน ในการขับเคลื่อนภารกิจดังกล่าว ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยตำบล ได้นำแนวทาง “5 ก.” มาใช้เป็นกรอบการดำเนินงาน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2566: 12-13) ดังนี้

ก1-กลุ่ม

ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยตำบลดำเนินการสร้างเครือข่ายกลุ่มองค์กรที่มีอยู่เดิม และแสวงหาสมาชิกเพิ่มเติมจากภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนภารกิจในการส่งเสริมประชาธิปไตย โดยมีการจัดทำทะเบียนสมาชิกเครือข่ายในฐานะข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยอาสาสมัครทุกคนจะต้องเข้าใจบทบาท หน้าที่ และวัตถุประสงค์ของการเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย รวมถึงการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมและกระบวนการเลือกตั้งอย่างรู้เท่าทัน มีการจัดประชุมเพื่อวางแผน สรุปผล และเสนอแนวทางพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ก2-กรรมการ

กรรมการถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยตำบล โดยเป็นผู้แทนที่ได้รับการเสนอชื่อจาก “กลุ่ม” ให้ทำหน้าที่เป็นกรรมการ มีหน้าที่หลักในการประสานงาน ขยายผลการดำเนินงานสู่เครือข่ายในพื้นที่ และร่วมมือกับภาคีเครือข่ายอื่น ๆ โดยกรรมการต้องมีคุณสมบัติ ได้แก่ ความเสียสละ ความรู้ ความเข้าใจในบทบาทของตน และเข้าร่วมประชุมสม่ำเสมอเพื่อวางแผนและประเมินผลการดำเนินงาน

ก3-กฎ

กติกา กฎ ข้อตกลง จรรยาบรรณ ที่ใช้ในการดำเนินงานร่วมกันระหว่างกรรมการและสมาชิกเครือข่ายจะต้องเกิดจากตกลงร่วมกันของทุกฝ่าย ทั้งนี้ ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้รับทราบอย่างทั่วถึง เพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยตำบล

ก4-กองทุน

กองทุน มิได้หมายถึงศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยตำบลมีเงินทุนก่อนหรือต้องมีการจัดตั้งเป็นกองทุนสนับสนุนจึงจะสามารถทำงานได้ แต่หมายรวมถึงการขับเคลื่อนกิจกรรมสามารถใช้ทุนด้านความรู้ แรงงาน หรือวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่หาได้จากภายในและภายนอกชุมชน รวมถึงการสนับสนุนจากภาครัฐ เอกชน และประชาชน การจัดตั้งกองทุนหรือการระดมทรัพยากรในรูปแบบต่าง ๆ จึงเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานของศูนย์มีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ก5-กิจกรรม

การดำเนินกิจกรรม ต้องส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง ต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ เพื่อให้บรรลุภารกิจและบทบาทหน้าที่ของ ศส.ปชต. ได้แก่

1) การส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยในชีวิตประจำวันในตำบล ชุมชน หมู่บ้าน ของตน โดยสร้างความรู้ ความเข้าใจเรื่องวิถีประชาธิปไตยในชีวิตประจำวันในระดับชุมชน สนับสนุนหมู่บ้านที่มีวิถีชีวิตสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย เช่น การดำเนินชีวิตด้วยความสามัคคี พึ่งพาตนเอง ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และไม่มีปัญหาทางสังคม อาทิ อาชญากรรม ยาเสพติด หรือการทุจริตในการเลือกตั้ง เพื่อยกระดับเป็น “หมู่บ้านพลเมืองดีวิถีประชาธิปไตย”

2) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง โดยรณรงค์สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเลือกตั้ง ส่งเสริมให้สามารถตัดสินใจเลือกตัวแทนที่ดีมีคุณภาพและมีความสามารถทำหน้าที่ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น/ท้องที่ ตลอดจนสนับสนุนการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งผ่านบทบาทต่าง ๆ เช่น เป็นอาสาสมัครสังเกตการณ์การเลือกตั้ง กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ช่วยเหลือรณรงค์ให้เพื่อนบ้านมาใช้สิทธิเลือกตั้ง ป้องปรามการทุจริตซื้อสิทธิขายเสียง โดยมีการเฝ้าระวังตรวจสอบการเลือกตั้งให้สุจริตเที่ยงธรรม รวมทั้งรณรงค์ลดจำนวนบัตรเสีย ฯลฯ

3) กิจกรรมอื่น ๆ ตามความเหมาะสม โดยประสานความร่วมมือกับเครือข่ายพันธมิตรสอดแทรกคุณลักษณะพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย เช่น การนำความรู้สอดแทรกในการประชุม หรือการทำงานของกลุ่มองค์กร เช่น ใช้หลักเหตุผลในการพิจารณาตัดสินใจ หลักสิทธิและเสรีภาพโดยรับฟังความเห็นผู้อื่น ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น หลักนิติธรรมโดยเคารพกฎกติกา เคารพกฎหมาย ทำให้ถูกต้องตามระเบียบข้อบังคับ หลักเสมอภาคโดยเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ให้โอกาสผู้ด้อยโอกาสกว่า รวมถึงหลักภราดรภาพ สามัคคีปรองดอง ไม่ทะเลาะใช้ความรุนแรงต่อกัน

หลัก 5 ก. เปรียบเสมือนเกณฑ์มาตรฐานที่จะใช้ควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานของศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยตำบล เช่นเดียวกับมาตรฐานการควบคุมคุณภาพในภาคส่วนอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการควบคุมคุณภาพของอาหารและยา (อย.) หรือมาตรฐานสินค้าอุตสาหกรรม (มอก.) หรือ คิว.ซี. ในการผลิตสินค้าและบริการในระบบธุรกิจ หรือระบบธรรมาภิบาลในระบบราชการ ทั้งนี้ เพื่อเป็นตัวชี้วัดหนึ่งที่จะนำมาประเมินผลการปฏิบัติงานของศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยตำบลว่ามีประสิทธิภาพและผลงานอยู่ในเกณฑ์ดีเด่นหรืออยู่ในระดับใด

ภาพที่ 1 แนวทาง “5 ก.” (อุมาวดี อุทัยศรี พนักงานการเลือกตั้งสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดพิจิตร, ผู้ให้สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2568)

บทบาทของคณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยในกระบวนการเลือกตั้ง

คณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยต้องผ่านการอบรมตามหลักสูตร “พลเมืองคุณภาพ” ซึ่งเป็นหลักสูตรที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งใช้ในการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และการฝึกอบรม

แก่ประชาชนทั่วไป รวมถึงกรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยด้วยนั้น ซึ่งอธิบายแนวทางที่คณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย และสมาชิก เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งของศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยโดยสามารถมีส่วนร่วมได้ทั้งในช่วงก่อน ระหว่าง และหลังการเลือกตั้ง (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2566: 107-108) เช่น

ในช่วงก่อนการเลือกตั้ง กรรมการศูนย์มีบทบาทสำคัญในการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการเลือกตั้ง ศึกษาและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายของผู้สมัครและพรรคการเมือง สังเกตการณ์กิจกรรมหาเสียง รวมทั้งเฝ้าระวังการกระทำที่อาจขัดต่อกฎหมายเลือกตั้ง ทั้งยังมีการฝึกในการส่งเสริมให้ประชาชนออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างมีคุณภาพ มีความรู้เท่าทัน และสามารถพิจารณาผู้สมัครได้อย่างรอบคอบ

ในช่วงระหว่างการเลือกตั้ง นอกจากการไปใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างมีคุณภาพและรู้เท่าทัน โดยเลือกผู้ที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับการเป็นตัวแทน ชื่อสัตย์สุจริต และหาเสียงโดยไม่ฝ่าฝืนกฎหมายแล้ว ประชาชนยังมีส่วนร่วมสังเกตการณ์กระบวนการเลือกตั้งในแต่ละหน่วยเลือกตั้ง โดยสังเกตการทำหน้าที่ของกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ทั้งในระหว่างการลงคะแนนและการนับคะแนน สังเกตพฤติกรรมของผู้สนับสนุน (หัวคะแนน) ผู้สมัครและพรรคการเมือง (หัวคะแนน) เพื่อให้มั่นใจว่าปฏิบัติหน้าที่เป็นไปตามระเบียบกฎหมายและยึดหลักความสุจริต เที่ยงธรรม ทั้งนี้ ในการสังเกตการณ์ดังกล่าวต้องระมัดระวังไม่ให้เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายเลือกตั้ง ที่ก้าวล่วงหรือเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

ช่วงหลังการเลือกตั้ง เมื่อเลือกตั้งได้ตัวแทนเข้าสู่ตำแหน่งแล้ว ประชาชนต้องติดตามตรวจสอบการทำงานของตัวแทนว่าได้ทำหน้าที่อย่างเหมาะสมกับความเป็นตัวแทนของประชาชนหรือไม่ เช่น การเข้าร่วมประชุม การอภิปราย การลงมติในสภา การปฏิบัติหน้าที่ในฐานะกรรมาธิการ หรือการรับฟังปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน การนำเสนอปัญหาของประชาชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเสนอฝ่ายบริหารแก้ไข การทำหน้าที่ฝ่ายบริหารและฝ่ายค้านในสภา โดยการศึกษาหาข้อมูลจากสื่อมวลชนสื่อออนไลน์การถ่ายทอดเสียงการประชุมสภาแหล่งข้อมูลต่าง ๆ และหากพบว่าตัวแทนปฏิบัติหน้าที่โดยขาดประสิทธิภาพทุจริตคอร์รัปชันหรือไม่สมควรดำรงตำแหน่งต่อไปก็สามารถคัดค้าน ต่อต้านตามสิทธิเสรีภาพที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายต่าง ๆ รวมทั้งยื่นเรื่องต่อประธานสภาเพื่อร้องเรียนกล่าวหาได้

ดังนั้น เพื่อให้ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยซึ่งมีหน้าที่ในการส่งเสริมให้ประชาชนใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง มีแนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและเหมาะสมกับช่วงเวลา สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจึงดำเนินงานสนับสนุนเพื่อเตรียมความพร้อมให้ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง โดยแบ่งออกเป็น 2 ช่วงเวลา คือ

1. ช่วงที่ยังไม่มีการเลือกตั้ง เน้นดำเนินการอบรมพัฒนาศักยภาพเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพกรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยให้สามารถทำหน้าที่เป็นกลไกในการสร้าง “พลเมืองคุณภาพ” เพื่อเป็นฐานกำลังในการสนับสนุนภารกิจเกี่ยวกับการเลือกตั้งอย่างต่อเนื่อง โดยมีการประสานและบูรณาการแผนการปฏิบัติงานร่วมกับผู้นำกลุ่มองค์กรเครือข่าย 6 หน่วยงาน เช่น ชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มสตรี อสม. กรรมการหมู่บ้านอาสาสมัครประชาธิปไตย (อสปช.) รวมถึงการขยายเครือข่ายพลเมืองโดยแสวงหาบุคคลที่มีความประสงค์เข้าร่วมปฏิบัติงานกับศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย นอกจากนั้น สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งยังมอบหมายภารกิจให้ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยดำเนินการส่งเสริมหรือจัดให้มีหมู่บ้าน/ชุมชน

ประชาธิปไตย โดยแต่ละตำบลอาจมีหมู่บ้านหรือชุมชนประชาธิปไตยต้นแบบหรือตัวอย่าง เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนว่าปัญหาที่เกิดขึ้นสามารถแก้ไขได้ด้วยกระบวนการประชาธิปไตย ซึ่งจะเป็นแบบอย่างให้กับหมู่บ้านชุมชนอื่น ๆ ได้ศึกษาและพัฒนาสู่การเป็นหมู่บ้านพลเมืองดีวิถีประชาธิปไตยและหมู่บ้านไม่ขายเสียงได้ในโอกาสต่อไป

2. ช่วงที่มีการเลือกตั้ง เนื่องจากหลักการสำคัญของระบอบประชาธิปไตยคือ “อำนาจเป็นของประชาชน” ดังนั้น ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยจึงมีภารกิจหลักในการทำให้การเลือกตั้งเป็นกระบวนการที่ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยการเลือกตั้งในตำบล หมู่บ้านเป็นของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม เป็นที่ทราบกันดีว่าในการเลือกตั้งทุกครั้ง มีปัญหาการทุจริตซื้อสิทธิขายเสียง ส่งผลให้เกิดการร้องเรียน คัดค้านการเลือกตั้งตามมา ทำให้ตัวแทนที่ชนะการเลือกตั้งด้วยการทุจริตเลือกตั้งดังกล่าวไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นตัวแทนของประชาชนอย่างแท้จริง จึงเป็นภารกิจของกรรมการศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย ที่จะสนับสนุนให้กระบวนการเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริต โปร่งใสและเที่ยงธรรม

บทสรุป (Conclusion)

การขับเคลื่อนศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยตำบลจังหวัดพิจิตร สามารถขับเคลื่อนภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน โดยต้องอาศัยประชาชนทุกคนซึ่งตระหนักได้ถึงหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย นั่นคือการเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย มีวินัยและความรับผิดชอบทางสังคม ใช้เหตุผลบนพื้นฐานของความแตกต่าง และมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม มิใช่เกิดจากการบริหารของภาครัฐฝ่ายเดียวเท่านั้น ดังนั้น ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยตำบลจังหวัดพิจิตร ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่มีเวทีหรือพื้นที่กลางในการแลกเปลี่ยนและรับฟังความคิดเห็น รวมถึงการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมกำหนดแนวทางกิจกรรม การวางแผนกิจกรรมเพื่อสาธารณะ หรือการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาศักยภาพภายในองค์กรโดยจัดอบรมและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักประชาธิปไตย การส่งเสริมศักยภาพของกรรมการ ศส.ปชต. อย่างต่อเนื่อง มีความชัดเจนและเป็นระบบ ให้การสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรเพื่อให้ศูนย์สามารถดำเนินงานได้อย่างยั่งยืน สร้างระบบติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งขยายการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานในพื้นที่ เช่น หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา เพื่อร่วมกันจัดกิจกรรม รวมถึงการใช้สื่อช่องทางออนไลน์ เช่น Facebook, Line, TikTok เว็บไซต์ ฯลฯ เพื่อสื่อสารกิจกรรมและเนื้อหาประชาธิปไตยอย่างสม่ำเสมอ เพื่อขับเคลื่อนสังคมอย่างเป็นระบบและเกิดการพัฒนาประเทศในทิศทางที่ดีต่อไป

องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge)

จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูล สรุปได้ว่า “ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยตำบล” เป็นกลไกสำคัญที่ทำหน้าที่เป็น ศูนย์รวมพลังพลเมือง เพื่อเชื่อมโยงประชาชนกับภาครัฐ หนุนเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ และพัฒนาความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยอย่างถูกต้องและต่อเนื่อง การมีศูนย์กลางในระดับตำบล ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือของภาคีในพื้นที่ เช่น ชุมชน โรงเรียน วัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)

ให้เกิดเป็นวัฒนธรรมประชาธิปไตย ที่ประชาชนมีบทบาทจริงจัง และพร้อมรวมพลังกันแก้ปัญหา พัฒนาท้องถิ่น และเฝ้าระวังกลไกอำนาจรัฐอย่างสร้างสรรค์

เอกสารอ้างอิง (References)

- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2566). รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง “แนวทางการขับเคลื่อนศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย (ศส.ปชต.)” ของคณะกรรมการการพัฒนากองเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการการพัฒนากองเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2560). ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย พ.ศ. 2560. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 3 ก หน้า 33. [Online]. แหล่งที่มา: <https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/2131825.pdf> สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2568
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2565). ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2565. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนที่พิเศษ 40 หน้า 21. [Online]. แหล่งที่มา: https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2565/A/040/T_0021.PDF สืบค้นเมื่อ 19 เมษายน 2568
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2565). บันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือระดับนโยบายการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองคุณภาพและความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. [Online]. แหล่งที่มา: https://www.ect.go.th/web-upload/migrate/download/article/article_20221111091421.pdf สืบค้นเมื่อ 12 เมษายน 2568
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2565). บันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือระดับนโยบายการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองคุณภาพและความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขระหว่างกระทรวงศึกษาธิการกับสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. [Online]. แหล่งที่มา: https://www.ect.go.th/web-upload/migrate/download/article/article_20221111090400.pdf สืบค้นเมื่อ 12 เมษายน 2568
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2565). บันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือระดับนโยบายการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองคุณภาพและความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขระหว่างกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กับสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. [Online]. แหล่งที่มา: https://www.ect.go.th/web-upload/migrate/download/article/article_20221111091252.pdf สืบค้นเมื่อ 12 เมษายน 2568
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2565). บันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือระดับนโยบายการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองคุณภาพและความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขระหว่างกระทรวงสาธารณสุขกับสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. [Online]. แหล่งที่มา: https://www.ect.go.th/web-upload/migrate/download/article/article_20221111090927.pdf สืบค้นเมื่อ 12 เมษายน 2568

- สำนักพัฒนาเครือข่ายการเลือกตั้ง. (2564). คู่มือประชาชน “พลเมืองคุณภาพ”. [Online]. แหล่งที่มา: https://www.ect.go.th/web-upload/migrate/download/article/article_20210824164540.pdf
สืบค้นเมื่อ 17 เมษายน 2568
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2565). คู่มือวิทยากรพลเมืองคุณภาพ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2565). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2566). วารสารสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ประจำปี 2566. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.
- อุมาวดี อุทัยศรี. (2568 มีนาคม 11). พนักงานการเลือกตั้งสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด พิษณุตร. สัมภาษณ์.